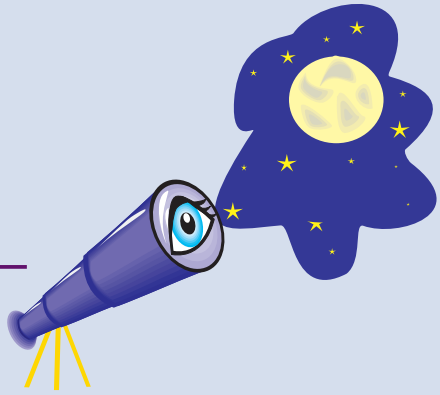

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Lir'in Çift Yıldızları

Lir Takımyıldızı, amatör gökbilimcilerin en iyi tanıdığı takımyıldızlardan biri. Takımyıldız, bunu biraz da Vega'ya borçlu. Vega, gökyüzünün en parlak beşinci yıldızı olmasının yanında, Yaz Üçgeni'nin (Vega, Deneb ve Altair) köşelerinden birini oluşturur. Vega, gökyüzünde mavi-beyaz rengiyle dikkati çeker ve 26 ışık yılı uzaklığıyla bize en yakın yıldızlardan biri.

Çalgı, gökyüzünde küçük bir alan kaplamasına karşın, amatör bir gökbilimcinin ilgisini çekecek birçok gökcismini barındırır. Takımyıldız, özellikle çift yıldızlar bakımından zengin. Vega'nın yakınında yer alan Epsilon (ε) Çalgı'dan başlayalım bu gökcisimlerini incelemeye. ε Çalgı, yaz gökyüzünün en popüler çift yıldızlarından biri. Çifti oluşturan yıldızlar, Epsilon 1 ve Epsilon 2, iyi gökyüzü koşullarında çıplak gözle seçilebilirler. Çifte, bir teleskopla bakarsanız, bir sürpriz sunacaktır size. Epsilon 1 ve Epsilon 2 de aynı zamanda birer çift yıldızdır. Bu dörtlünün her bir üyesi yaklaşık aynı parlaklıktadır ve genellikle "çift çift" olarak adlandırılırlar.

Takımyıldızdaki tek ilginç çift Epsilon Çalgı değil. Beta (β) Çalgı, kendinden çok daha sönük, mavi bir yıldızla çift oluşturur. Beta Çalgı'nın bir özelliği daha var: Örten değişen yıldız oluşu. Beta Çalgı'nın parlaklığı, 12,94 günlük dönemlerle, değişir. Buna neden olan, onun çevresinde dönen daha sönük bir yıldızdır. Beta Çalgı ve eşi, ortak kütle merkezi çevresinde dönerken, yörünge düzlemlerinin bizim bakış doğrultumuza paralel olması nedeniyle birbirlerinin önünden geçerler. Beta Çalgı'nın iki yıldızı birbirine o kadar yakındır ki (Güneş ve Merkür'ün birbirine uzaklığından daha yakın) birbirleri üzerinde yarattıkları etki, biçimlerinin bozulmasına neden olur. Bu etki, ikilinin ışık eğrisinde de belirgindir. Delta (δ) Çalgı, bir kırmızı dev ve mavi bir yıldızdan oluşan çifttir. D Çalgı, dürbünler için kolay bir hedef.

Beta ve Gama (γ) Çalgı yıldızlarının arasında, gökyüzünün en ünlü gezegenimsi bulutsusu, Yüzük Bulutsusu (M57) yer alır. 2000 ışık yılı ötede yer alan bulutsu, Güneş benzeri bir yıldızın kalıntısıdır. Teleskopla bakıldığında, bulutsunun halka biçimi açıkça görünür. M57'yi dürbünle görmek için, ışık kirliliğinin olmadığı bir yerde gözlem yapmalısınız. Ancak, yine de bulutsuyu halka biçimiyle görmek çok zordur; biraz bulanık bir yıldız gibi görünür. Yine de gözünüzü ve dürbününüzü test etmek için, bulutsuyu gözlemeyi deneyebilirsiniz. Üstelik bulutsunun yeri de oldukça kolay. B ve γ Çalgı yıldızlarının tam ortasına bakmanız yeterli.

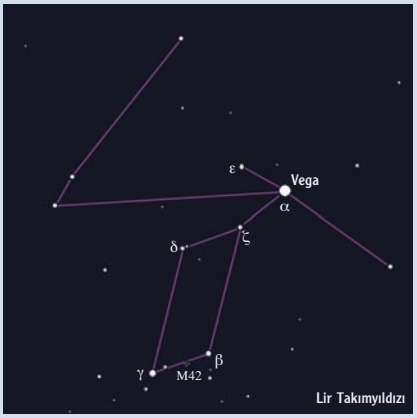

1 Temmuz saat 22:00, 15 Temmuz saat 21:00, 31 Temmuz saat 20:00'de gökyüzünün genel görünümü.

Gezegenler

Venüs, ayın başlarında alacakaranlığın bitiminden kısa bir süre sonra batıyor. Gezegenin akşam gökyüzündeki günleri artık sınırlı. Ayın ortalarında, artık alacakaranlık içinde batmasına karşın en yüksek parlaklığına ulaşıyor. Gezegen, bu sıralar Yer'e yakınlaştığı için hilal evresinde gürülüyor. Görünür büyüklüğü de iyice arttığından, artık bir dürbünle bile hilal biçimi görülebilir. Venüs ve Satürn, ayın ilk günü çok yakın görünür konumda olacaklar.

Jüpiter, Venüs battıktan sonra akşam gökyüzünün en parlak ve iyi konumda olan gezegeni. Gezegen, hava kararkdığında güney-güneydoğu yönünde yer alıyor. Bu bölgede ondan daha parlak bir yıldız ya da gezegen bulunmadığı için ayırt edilmesi kolay.

Mars, artık sabah gökyüzünde yükseliyor. Parlaklığıyla ve turuncu rengiyle Koç takımyıldızında kendini belli ediyor. Gezegen Yer'e yeterince yakın olmadığı için, teleskoplu gözlemciler için pek çekici bir hedef değil.

Satürn, Mars'a göre daha parlak olmakla beraber, akşam gökyüzünde iyice alçaldığı için ayın başlarında zorlukla görülebiliyor. Ayın ortalarından sonra, iyice alçalan gezegeni görmek iyice zor.

Merkür, ayın tamamını sabah gökyüzünde geçiriyor. Ayın ortalarından sonlarına kadar, doğu-güneydoğu ufku üzerinde gözlenebilecek kadar yükselmiş oluyor.

Ay, 7 Temmuz'da sondördün, 14 Temmuz'da yeniay, 22 Temmuz'da ilkdördün, 30 Temmuz'da dolunay hallerinden geçecek.